M.Kir.Nemzeti Muzeum
Budapest.

CSALÁDI HÍREK

(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)

Rosenberg Bözsikét, Hajdúnánás eljegyezte *Kesztenbaum Béla*, Ujpest.

Lőwinger Katókát Győr, eljegyezte *Krausz Lajos* Beled-Kerta.

Spitzer Irénke és *Leuchter Jenő* Szombathely jegyesek.

Heller Kláro Oradea és *Feuerstein Lőrinc* Cluj, december 26-án tartották esküvőjüket Oradeán.

Horovitz Dávid rabbinak, Siebermann Boriskával való eljegyzése alkalmából szivélyesen gratulál: *Tiferesz Bachurim Ujfehértó.*

Klein Majset Munkácsról, az Ungvár melletti *Jóre* község megdicsőült főrabbijának leányával január 15-én kötendő házasságához, szivélyesen üdvözli: *Jesiva-egyesület, Jóre.*

Wülliger Gizikét Wülliger Ármin nagykereskedő leányát Tiszabecs, eljegyezte *Friedmann Artur* okl. rabbi, a fehérgyurmati jesiva charifüsz-chevra előljárója. (A fehérgyarmati jesiva gratulál.)

***Gesteiner Imre* (Amrom) Ujpest, Király-u 47. Telefon: 94-5-60. Budapesti ékszertőzsdetag. *Mindenféle órák, arany-, ezüst-, brilliáns áruk alkalmi áron való megbizható beszerzési forrása.* Kivánatra választékot küld.**

— **Beküldött hirek.** A *makói* „Machziké Tóra" egyesület újonnan megválasztott tisztikara: Rubinstein Salamon elnök, Bráver S. és Rosenberg M gondnokok. Kühn H. pénztárnok, Landesmann József ellenőr, Weisz B. Godinger M. Rubinstein B. Stuhl M., Markovits Zoltán, Fixler J. választm. — A *szerencsi* T. B. tisztújitása: Rieder Menyhért elnök, Leimann L. titkár, Segelbaum I. tanügyi előljáró, Leimann E. gondnok, Grünstein M. pénztárnok. Választmány: Farkas V. Stein Z. Engel E. Pflanzenbaum E. — A *soproni* „T. B" szombat este jól sikerült szijümöt rendezett. Posen Simon főrabbi és Müller József rabbi megkapó Tóraigéi után a fiatalság közül felszólalt: Koppel Béla elnök, Friedmann Kálmán, Goldstein Zoltán, Breuer Mihály, Spitzer Dezső. Ugyancsak Sopronban a „Mirjam" leányegylet új tisztikart választott: Friedmann Irma elnök, Koppel T. alelnök, Nussbaum Manci pénztáros, Spiegel Margit titkár, Goldschmied Edit ellenőr, Hecht Margit háznagy. — *Debrecenben* mult szombaton délután Grosz Manó sarkadi főrabbi vendégszónoklatot tartott, melynek mély tartalmával, a templomot megtöltő közönség általános tetszését vívta ki. — *Sátoraljaújhelyen* a T. B. kebelében működő „Alijasz Tiferesz", Glück Emil előljárója tiszteletére, aki az egylet által palesztinai certifikátumot kapott, szombat este megható melave malko-búcsúestélyt rendezett. A számos köszöntésre az ünnepelt megindúltan válaszolt. — A *csornai* T. B. szijümjén Paskesz Lipót, Markovits Miksa, Drexler Sándor és Keszler Bernát az orth. ifjuság problémáit fejtegették. — A *tornaljai* Ateresz Bachurimban Reintz S. rabbi szép charifüsz- és magidüsz drósót tartott.

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések dijszabása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betükből 32 fillér. Állástkeresőknél 10, ill. 20 fillér. *Az összeg előre küldendő be;* lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jeligés levelek továbbitásához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

HUSZONÖT ESZTENDEJE közvetit házasságokat NAGY JENŐ Budapest, Rákóczi-ut 61. Telefon. (Cégjelzéstelen levelezés.)

ORTH családi egyedülálló nőknek teljes ellátást nyujt. „Kellemes otthon" jelige.

ELADÓ cca 15 q prima berzencei aszalt szilva, a fehérgyarmati főrabbi úr sel peszach hechserével el'átva. Wieder Miksa, Jánk, Szatmár-m.

CUKRÁSZ- és italárusitási engedélyemhez pénzestársat keresek. Cím válaszlapon a kiadóban.

JUGOSZLÁVIAI kiutasitások révén hontalanná vált három szegény fé'árva orth. leány, Palesztinába való kiutazásukhoz a zsidó társadalom segitségét kéri. Adományokat „*Miczvó*" jeligére a kiadóhivatal továbbit.

NYOMDÁSZSEGÉD, szigorúan szombattartó, á'lást keres. „Szorgalmas" jelige.

ÖNÁLLÓ magányos, ötvenes, özvegy kereskedő benősülne orth. kereskedő családba „Vallásos" jelige.

CSINOS SZOBA uricsaládnál két nő részére kiadó. Braunné, VII., Dembinszky-utca 41, II. em.

NYOMDÁSZ-SEGÉD, azonnali belépésre á'lást keres Szedő-nyomói amerikai gépet kezel. Grosz Jenő nyomdász-segéd. Tiszaeszlár.

ÜZLET Balaton mellett, orthodox helyen, átadó vagy társat keres. Százezer pengőt forgalmaz. „Biztos parnószó" jeligére a kiadóba.

FOGLALKOZÁSSAL csinos, vallásos leány férjhez menne, palesztinai certifikáttal rendelkező fiatal emberhez. Gold Lily. Pápa. Posterestante.

STEINER G. JÓZSEF
מוכר ספרים
Budapest, Kazinczy-ucca 36 sz.

SCHÜCK INTERNÁTUS
Budapest, VII, Kertész-u. 32.
Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

KERESEK ügyes, vallásos, a magyar-német-szlovák nyelvet biró segédet, ki a textil- és divatárúszakmában jártas „Volt bócher előnyben" jeligére: Müllerhez, Bratislava, Edlov-dvor. (Válaszbélyeg.)

MEGNŐSÜLNE, esetleg benősülne, 28 éves, érettségzett. jómegjelenésü, szakképzett vaskereskedő. (Más szakma is lehet.) „Modern orthodox" jelige.

ORTH. KÓSER füstölt libahús és frissen olvasztott libazsir legolcsóbb beszerzési forrása Magyarországon: Kornhauser Adolf, Debrecen, Simonffy u. 1.

KOMOLY, intelligens, fiatalember, szerény igényü, bármely állást vállalna. „Perfekt német" jelige.

SADCHEN jól bevezetett orth. körökben: *Schmalhausen Márton, Mátészalka,* Zöldfa-u. 15. (Válaszbélyeg.)

KÉTEZER KÖTETES magyar és 550 kötetes német kölcsönkönyvtár jó állapotban, jutányos áron eladó. Cím: Müllernél, Bratislava, Edlov-dvor. (Válaszbélyeg.)

FÜSTÖLT libahús és zsír, orth. kóser, legolcsóbb beszerzési forrása: Schwarcz, Debrecen, Pásti-u. 2. (Kérjen árajánlatot.)

REGI, de teljesen jó állapotban levő *Széfer Tóra* eladó. A befolyt vételár egy szegény orth. család leányának kiházasitását segíti elő. Bővebbet a *miskolci Chevra Kadisa* irodájában.

„MIRA" *angol-francia női divatterme Bratislava, Edlov-dvor.* Elsőrangu szalónmunka. Rendkivül mérsékelt árak. Fazonsnitteket mérték után készít!

SZIGORUAN orth., 2 gyermekes családhoz, jól főzni tudó, vallásos mindenes-leány kerestetik. „Ügyes, hűséges" jeligére. (20 fill. bélyeg.)

DEBRECENBEN elsőrangú orth. kóser étterem! Menürendszer! Utazóknak kedvezmény. Lakodalmi szervirozásokat szaktucással legolcsóbban: Klein Ignác, Piac-u. 70.

MEGVÉTELRE keresek jókarban levő használt könyvnyomdai gépeket és betűket. Ajánlatokat: Müllerhez, Bratislava, Edlov-dvor.

PALESZTINAI certifikáttal rendelkező fiatalemberhez férjhez menne csinos orth. leány. Válasz „Erecz Jiszroél" jeligére a kiadóba.

KERESEK kimondottan vallásos *házitanitót* azonnalra, ki chümis-rasitnach-gemóre-tajszefeszt és a második polg. tananyagát tanítani és abból vizsgáztatni képes. Wieder fakereskedő, *Jánk-Majtis.*

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

Budapest, 1935. január 10. 5695. S'vat 6. **40 fillér** **XI. évfolyam, 2. sz.**

אללגעמיינע יידישע צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította: **Groszberg Lipót** ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48 Telefon: 42—5—90. Csekkszámla: 50.791 Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti: **Groszberg Jenő**

GROSZBERG JENŐ:

Hogyan hódoljunk a Rambam-nak?

A budapesti orthodox hitközség legutóbbi képviselőtestületi ülésén *a Rambam 800-ik születésnapjának megünneplése is szóba került.*

Az egész világon mindenütt meg akarják ünnepelni annak az évfordulóját, hogy a spanyolországi Kordovában 800 évvel ezelőtt megszületett *Rabénű Majse ben Majmun,* akit az utókor Majse Rabénű-val állított egysorba, amikor alkalmazta rá a bibliai szót: *„Az egyik Majsetől a másik Majseig nem támadt hasonló férfiú".* A nagy Mester páratlan módon egyesítette magában kora összes tudományát, a „fáklyá"-nak nevezett Misna-magyarázatában szétoszlatta a hit tételeiben való bizonytalanságot s 13 hitágazatban *(slajso ószor ikórim)* szögezte le a zsidó vallás tantételeit; erős kézzel *(Jod Hachazokó)* megépítette a zsidó vallástörvény hatalmas épületét és az abstrakt gondolkozás magasságáról mélyreható bölcseséggel a tévelygőknek útmutatást adott *(Majre N'vüchim)* a vallási dolgokban. Működése tehát a zsidóság összes rétegeinek szólt: Elsősorban a Tóra tudósait vette szemügyre, őnekik szánta a *Jod Hachazokó*-t; de fordult az egyszerű, csak a Misna-tanulásig emelkedő zsidó emberhez is az ő *Pérüs Hamisnájosz*-ával, viszont nagy filozófiai művével, a *Majre*-vel azoknak, akik az akkori idők legnagyobb tudományos tekintélyében, Aristotelesben, a bölcseségnek csúcsteljesítményét látták, akik minden szavára esküdtek, meg akarja mutatni, hogy a Tóra igazságai a tiszta, exakt és abszolut értelem előtt teljesen helytállók. Épp ezért írta héberül a *Jod*-ot; de arabul szól amikor a zsidóság szélesebb rétegeihez fordul a Misna kommentárjával, vagy amikor a bölcselkedőket akarja tanítani. Akkor ugyanis az arab nyelvterületen: Spanyolországból Északafrikán át Egyiptomig, ahol a Rambam működött, egész Palesztináig, ahol örök pihenőre talált, a zsidóság egy tekintélyes része lakott.

Irodalmi működésének országok határát túlszárnyaló nagyságát mutatja az, hogy *a spanyol kormány hivatalosan rendezi a spanyolországi Majmuni ünnepélyeket* és nagy garral hirdeti a hivatalos közleményekben az ország büszkeségét afölött, hogy a mai Spanyolország területén született a kiváló férfiú. Ellenben az arabság, amelynek nyelvezetét oly gyönyörűen kezelte, teljesen távol áll, mert ahol a *Rambam* a *Majre* arab eredetijét írta: Egyiptomban; ahol örök pihenőhelyet választott magának: a Szentföldön, — *ott arab nyelven szólalnak meg a zsidóság elleni törekvések.*

Különös dolog, hogy a *Majre* eredeti nyelvét olyanok beszélik, akik a zsidóság erejét legszívesebben elpusztítanák, de éppen olyan különös, hogy egyesek, akikre vakítólag hatott éppúgy mint a ragyogó napfény a gyenge szemekre, a *Majre* tartalmából kiragadott részleteket felhasználtak tradicióellenes elméleteik és cselekvéseik megalapozására, vagy igazolására. Ezért tiltotta meg száz évvel a Mester halála után a *Rasbó* a nagy tömegeknek a Majre tanulmányozását; csakis olyannak engedi meg, aki már telítve van Tórával, Talmuddal és megszilárdult vallásossággal. A történelem bizonyít a Rasbó szigorúsága mellett, hisz évszázadok folyamán a hitrontó nézetekre a Majreből akartak bizonyítékot meríteni. Nem véletlen, hogy a világhírű zsidó származású filozófus: *Spinóza,* aki ריל nyiltan tagadta a gondviselő I'tent, továbbá a német zsidók elzsidótlanodásának megindítója: *Mendelssohn,* ebből a műből indultak ki. A mai neológia egy része is csak a filozófust látja a Rambam-ban és elfelejti, hogy ő az életének főművében a *Jod*-ban, a 613 vallástörvényt dolgozza fel és ragyogó pályájának első állomását jelenti a *Pérüs Hamisnajosz,* illetve a 13 hitcikkely, ahol megállapítja a zsidó vallás 13 hittételét és hangsúlyozza: *aki ezeket a maga teljességében nem hiszi, azt ki kell közösiteni.*

Ilyen körülményekből magyarázható az a hír, amely a Zsidó Távirati Ügynökség útján az egész világon elterjedt, amely szerint a *varsói hitközség mai agudista-orthodox elöljáróságа nem vesz részt a Majmuni tiszteletére rendezett ünnepségeken.* Ott ugyanis az előljáróság elkeseredett harcban áll a cionista és a szabadgondolkozó ellenzékkel, amely kisajátította magának a Majmuni-ünnepségek rendezését. Az előljáróság bizonyára úgy érzi, hogy ha a nagy Mester feltámadna, az ünneplő gyülekezetnek oda dörögné *Omajsz* prófétа szavaival: *„Hószér méoláj hamajn sirechó vzimrasz nvolecho laj esmó, vjigal kamájim mispot üczdokó knáchál észon* — távolítsd el tőlem dicsőitésednek özönét és magasztalásaid fuvoláit nem akarom hallgatni, hanem törjön elő mint a szökőár a Tóra törvénye és az igazság, mint hatalmas patak".

A budapesti orth. hitközség elnöke, *óbudai Freudiger Ábrahám* azonban megtalálta a méltó módját annak, miképpen kell a Rambam emlékét megülni. Az elnök — mint lapunk más helyén olvasható — felszólítást intézett a hitközség Tóratanuló részéhez, a *ben tajrókhoz* s a jesivanövendékekhez, hogy *mélyedjenek el a Rambam egyes nehéz tételeibe,* a megoldásokat foglalják irásba és a hitközség alkalmas időben ki fogja ezeket adni külön széférben. A nagy lelkesedéssel fogadott indít-

vány valóban irányadó! Ezáltal nem engedi a Rambam jelentőségét az irodalomtörténeti vagy filozófiai régiség nívójára leszorítani és méltóságteljesen hírdeti a nagy harsonával ünneplők felé:

amíg ti Majmonidesz emlékét profán módon ünneplitek, addig mi — tanuljuk a Rambam örökérvényű művét, a Jod Hachazokót!

Addig mi felüditjük lelkünket a nagy Mester éltető forrásvizeinél és fenkölt i'teni tanai szerint rendezzük be életünket. A bpesti orthodoxia tehát hitvallást tesz amellett, hogy a Rambam igazi jelentőségének hódol, amelyet a Tóra szavaival lehet jellemezni: *Majse jdabbér v'hoelajkim jaanenü b'kajl"* —Majmuni Mózes még mindig szól hozzánk, mert I'ten igéje nyilatkozik meg az ő tanításaiban! *Ez a legméltóbb hódolat a Rambam emlékezetének.*

KASZIRER
orvosi műszerész orthopädgép készitö
Budapest, VIII., Rákóczi-tér 9 szám.
Telefon: 33—8—34.
Ludtalpbetétek
6 pengőtől 12 pengőig
gipszmodell szerint
Közalkalmazottaknak 10% engedmény.

Tel-Aviv az asszimiláció ellen

Jeruzsálem, jan. 1. Tel-Aviv városának elnöklő h. polgármestere a városi tanács dec. 26-i ülésén jelentette: A szilveszteri estélyek és egyéb ünnepségek az új német bevándorlás következtében gyökeret vertek a „zsidó városban". *Ezt az abuzust Tel-Aviv város tanácsa határozottan elítéli.* Ez ellenkezik a zsidó nép hagyományaival és szellemével. Indítványozza: szólítsák fel a kávéház- és szálloda tulajdonosokat: akik az előző években újévi estélyeket rendeztek, ezévben ettől tartózkodjanak. Ez az idegen szokás Tel-Aviv város szellemével nem egyeztethető össze.

A tanács az indítványt egyhangúlag elfogadta és elhatározta, hogy ezen határozatot közöljék az illető kávéházi és szállodatulajdonosokkal és falragaszok útján is tudomására hozzák a közönségnek. A város figyelmeztette a kávésokat, hogy idejekorán, előre értesítik, nehogy ebből kifolyólag kárt szenvedjenek —, mert a város el van határozva, ezt a városra megszégyenítő állapotot minden eszközzel megakadályozni.

Itt megemlítjük még, hogy úgy a telavivi, mint a haifai rabbinátus részéről szintén falragaszok útján kérték a közönséget, hogy a szilveszteri mulatságoktól tartózkodjék.

Zsidó hajók zászlók nélkül

Alakult egy hajóstársaság — közlik a lapok — „Palesztinai tengeri Lloyd" cég alatt. Olasz hajótulajdonosoktól 2 hajót vásárolt és rövid ideig olasz lobogók alatt folytatták útjukat. A társaság engedélyt kért az angol kormánytól, hogy angol lobogó alatt hajózhasson. A hajók szép héber neveket is kaptak: „Hár Cion" és „Hár Kármel". Az angol kormány annak dacára, hogy a lobogók iránti kérvényt régebben kapta meg, mostanáig nem intézte el a kérést. Közben az egyik hajó dec. 12. óta Haifa kikötőben horgonyzik és nem tud indulni, mert olasz lobogója már nincsen, palesztinai, vagy angol lobogója még nincsen.

Alexander Vilmos

Halachikus folyóiratokból

A *Tél Talpijosz* talmudi folyóirat (Szerkeszti: Katzburg Dávid Vác) legutóbbi számában Schreiber egri gaon arról értekezik, hogy az elsőszülöttek kiváltásánál (pidjon haben) előírt öszszeg pengőben mennyit jelent. Nézete szerint öt darab ötpengőst és az esetleges ezüstlekopás pótlására még két darab egypengőst kell adni a kajhénnek. Hosszabb fejtegetést közöl Breuer (Nagymaros). Adalékot írtak Weisz rabbi (Nagyvárad), Katz Joél főrabbi (Erdőd), Welcz pesti rabbi, Rubinstein főrabbi (Mezőkovácsháza), Jungreisz Mose (Nógrádbercel).

A Kisvárdán, Schwartz Zsigmond szerkesztésében megjelenő *Ajr Tajró* folyóirat legújabb számában az első cikk azzal foglalkozik, hogy azoknak a polgári hatóságok előtt kötött látszathházasságoknak, amelyeket egyes Palesztinába kivándorló chalucok kötnek kivándorló leányokkal, (amenyiben minden bevándorlási engedély: házaspárra vonatkozik) a zsidó vallás házasság-joga szempontjából milyen a hatálya. Ebben a tekintetben szükség volna intézkedésre, nehogy elharapódzék a formáknak semmibe sem vétele, komolyabb esetekben. A számba közleményeket írtak Katz főrabbi (Hajduszoboszló), Fürst főrabbi (Csúz), Grünberger (Celldömölk), és Welcz (Pest) rabbik, Knöpfler főrabbi (Szirák), továbbá Klein M. (Szerencs), Sisa A. (Sopron).

A *Leket Sajsano* (Szerk: Schwartz Sámuel Szatmár) első közleménye egy levél, amelyet Löw Jeremiás sátoraljaújhelyi főrabbi írt a Meharam Schicknek 1870-ben, a neológ kongresszus elleni szervezkedés ügyében. A levél tartalma olyan, mint a R. Méir Perlesz által akkoriban írt levél, amelyet a Zsidó Ujság már ismertetett. Közleményeket írtak: Freund szászrégeni, Spitz besztercei, Friedmann tenkei, Pollák belényesi főrabbik, Schwartz nagyváradi rabbi, továbbá Schlesinger (Ungvár), Katz (Dunaszerdahely), stb.

FIGYELEM! MAGAS TÁTRA! FIGYELEM!
Megnyílt december 1-én. Uj Gyermekpenzió a Magas Tátrában. A közismert Schreiber-Penzió, üzemét egy modern, minden komforttal ellátott új villával bővitette ki. Ezzel a hithű zsidóság régi óhaja teljesült, mert ezentúl üdülésre szoruló gyermekeiket szigorúan megbizható zsidó otthonban helyezhetik el. Az elő és útószezonban felnőttek részére is, minden igénynek megfelelően van a villa berendezve. Bővebb felvilágosítást és prospektust készséggel küld: **Schreiber Mór** penziója, **Tatranska Lomnica**

Kereskedők és Iparosok Önsegélyző Egyesületébe

legújabban belépett tagok névsora (II. kim.): Edelstein Jenő, Flau Jakab, Scher Ferenc, Káhán Márton, Rottenberg Dávid, Friedmann Mózes, Grauer Miksa, Hochberger Sándor, Katz Miksa, Oppmann Samu, Bienenstock Mihály, Neumann Izráel, Kalmár Joel, Roth Ábrahám, Neumann Nándor, Friedmann Jakab, Heisz Péter, Weisz Sándor, Weinstock József, Godinger Sámuel, Roth Mendel Ber, Stein Manó, Salgó Rudolf, Klein Jakab, Stein Ábrahám, Steinmetz Manó, Sick Mór. Perl Mózes, Weiszfeld József, Widder Mór, Weissberger Salamon, Weinberger Herman, Wülliger Adolf, Zucker Benjamin, Witz Béla, Weisz Dezső, Weiner Mórné, Wieder Adolf, Dr. Witt József, Ungár Henrik, Ungár Adolf, Ungár Béla, dr. Ungár Sándor, Teller Mór, Teitelbaum Dezső, Schächter Ármin Schlesinger Géza, Schwartz Mór, Schmelczer Adolf, Schlesinger László, Schwartz Gábor, Schlesinger Zsigmond, Schultz Sámuel, Schlesinger Imre, Steinberger Andor, Szántó Zsigmond, Stern Ignác, Sussmann Lipót, Sussmann Vilmos, Singer Lipót.

Zsidó katonák közétkezési pénze és szombati könnyitései

A nagyméltóságú honvédelmi miniszterium már az *59.954/1930.* sz. rendeletével elrendelte, hogy

a rituális ellátásra igényt tartó zsidó katonáknak a közétkezési pénzt és kenyérváltságot kézre kell fizetni.

Ennek dacára több konkrét panasz érkezett szerkesztőségünkhöz, hogy egyes katonai hatóságok a menázspénz kiutalását megtagadják. Hasonlóképpen panaszolják a szombati és ünnepi könnyítések, illetve szolgálatmentesség megtagadását is.

Tekintettel arra, hogy mind a menázspénz, mind a szombat-ünnepnapi könnyítéseket tartalmazó rendelkezéseket a honvédelmi miniszter, az 1933. augusztus 17-én kelt 1.644. eln. számu körrendeletében (megjelent: Honvédségi Közlöny, 1933. szeptember 1.) generaliter szabályozta, az idézett rendeletet az alábbiakban leközöljük:

*

1644/elnökség - 1933 számú körrendelet

Izraelita vallású legénység templomba menetele, szolgálatmentessége, közétkezés alóli felmentése.

Lehetővé kívánom tenni, hogy az izraelita vallású legénység vallási parancsainak a lehetőség szerint mindenkor eleget tegyen, ha ezt a szolgálati viszonyok és egyéb körülmények nem gátolják, miért is az alábbiakat rendelem:

1. A péntek esti i'tentiszteleten való részvételt lehetővé kell tenni. Ahol az i'tentiszteleten részt venni kívánók száma a 20 főt eléri, vagy meghaladja, a legénységet a templomába kell vezettetni.

2. Kihallgatáson előadott kérelemre a következő pénzt és kenyérváltságot kézre kell fizetni.

3. A hitközségek megkeresésére a főünnepekre szolgálatmentességet kell engedélyezni mindazoknak, akik ezt kihallgatáson kérik. A magyarországi autonóm orthodox izraelita hitfelekezet központi irodáját és a magyarországi izraeliták országos irodáját oly intézkedés kiadására hívtam fel, melyben a hitközségeket utasítják, hogy a főünnepek idejét és tartamát azok kezdete előtt 3 héttel az állomásparancsnokságokkal mindenkor írásban közöljék annak pontos feltüntetésével, hogy mely időpontokban és hol tartatnak az i'tentiszteletek, mely időponttól, mely időpontig kívánatos a közétkezés alóli felmentés és szolgálatmentesség engedélyezése.

A fenti 1. pontban foglaltak erre a pontra is érvénnyel birnak.

A főünnepeken délelőtti és esti i'tentiszteletek vannak.

Az izraelita ünnepek mindenkor a megelőző napon napszálltakor veszik kezdetüket.

Főünnepek: az újév két napja, az engesztelő nap, a sátoros ünnep 1., 2., 7. 8. és 9. napja (a Tóra örömünnepe), farsang (purim), a husvét 1., 2., 7. és 8. napja pünkösd 1. és 2. napja.

4. Az egyházi szolgálatra törekvők (rabbik, rabbijelöltek, metszők, vallásoktatók, kántorok ,stb.) részére — kérelmükre — szombat délutánra, ha foglalkozás nincsen délelőttre is szolgálatmentességet kell engedélyezni. Ezek az elmulasztott (őr- vagy ügyeleti stb.) szolgálatot és a tisztogatási munkáknak reájuk eső részét vasárnap kötelesek pótolni..

5. Jelen körrendeletem folytán az egyes ünnepekre a jövőben nem fogok külön intézkedéseket kiadni.

6. Jelen körrendeletemet az E—2. jelzésű szolgálati könyvben elő kell jegyezni.

*

Amennyiben az ezen rendeletre való hivatkozás ellenére is panaszok merülnének fel, a *Központi Irodához* kell fordulni, mely minden konkrét esetben felterjesztéssel él a honvédelmi miniszteriumhoz.

Március és április havában
Purim és Peszach
alkalmából igen kedvezményes utazásokat rendezünk a
LLOYD TRIESTINO
Jeruzsálem és „Pilsna"
pompás gyorshajói nagyszerű turistaosztályán
M. C. Sz. PALESZTINAGAZDASÁGI BIZOTTSÁGA
Budapest VI., Andrássy út 67.
TELEFON:
28—4—89 és 24—5—75.

A Szentföldről

Jelenleg 307.000 zsidó él Palesztinában

1935. év elején a zsidóság létszáma a Szentföldön: 307.312. Ez a palesztinai összlakosság 26%-ának felel meg.

A novemberi bevándorlás

A palesztinai kormány bevándorlási hivatalának kimutatása szerint 1934. év november havában 4838 zsidó vándorolt be az országba, ezek közül 371 kapitalista, vagyis minimálisan 1000 fonttal rendelkező tőkés. Turista-vizummal 448 zsidó érkezett.

Felhőszakadás

Négy napig tartó óriási esőzés szombaton katasztrófális felhőszakadásban folytatódott, mely az egész országban óriási károkat okozott. A katasztrófális vihar Cyprus és Kréta szigete felől érkezett a palesztinai partokra s miután ezeken a szigeteken is mérhetetlen károkat okozott, végig sepert Palesztinán, megrongálta a vasutvonalakat, a távíró- és villanypóznákat, úgy hogy egyes városok és falvak teljesen el voltak szakitva a világtól. Különösen Jaffán, Haifán és Natanja körüli tengerparti részen volt katasztrófális a vihar. Haifában számos házról leszakitotta a háztetőt és messzire elvitte. (A *hadar hakarmeli* zsidó részt a vihar megkimélte.) Jaffában több utca egészen az első emeletekig víz alá került. Több arab családot s egy zsidó telepes őrt a hullámok magukkal ragadtak Tel-Avivban és a szomszédos kolóniákon az ár körülbelül 100 házat lakhatatlanná tett; a narancsültetvények is kárt szenvedtek. A kormány a Chederah mellett megsérült vasutvonal kijavitására nagy összeget bocsátott rendelkezésre.

Diplomás földmüvesek

A német bevándorlók között 500 orvos és 300 ügyvéd jött be az országba. Ezek közül 70 orvos és 50 ügyvéd mezőgazdaságokba helyezkedett el.

Különféle

Mint már megirtuk, a Merom-tó partja körüli mocsaras Hule vidéket átengedte kiszárításra a palesztinai kormányzat a zsidó földfejlesztési egyesületnek, olyan feltétel alatt, hogy a kiszárított talaj egyrészét át kell engedni ingyen az araboknak. Mindezek ellenére az arab nacionalista körök panasszal akarnak fordulni a Népszövetséghez, Anglia ellen. Természetesen az egész csak okvetetlenkedés. — Az arab munkások tanultak egyes zsidó munkáscsoportok terrorjától és legutóbb egy nem zsidó vállalkozó által eszközölt építésnél foglalatoskodó zsidó munkásokat el akartak zavarni, és a rendőrségnek kellett közbelépni.

A budapesti orth. hitközség képviselőtestületi ülése

A budapesti orth hitközség december hó 30-án képviselőtestületi ülést tartott, melyet *óbudai Freudiger Ábrahám* hitk. elnök, kormányfőtanácsos, a következő szavakkal nyitott meg:

— Tisztelt közgyülés! Mindannyiunk szive sugallatát követem akkor, midőn mai közgyülésünk első szavaképen megemlékezünk Kormányzó Urunk, vitéz nagybányai *Horthy Miklós* Őfőméltóságának 15 évi kormányzati évfordulójáról. A jubileum napján Kazinczy-utcai főtemplomunkban ünnepi istentiszteletet tartottunk, ahol az egész hitközség képviselői megjelentek és ahol Sussmann Viktor rabbi úr a nyitott frigyláda előtt fohászt mondott a Kormányzó úr Őfőméltósága egészségéért, hosszu életéért és további eredményes működéséért. Hálát adunk a Mindenhatónak, hogy kormányzása alatt a magyar királyi kormány működése alapján sikerült a rend helyreállítása és forró imával fordulunk a Mindenhatóhoz további eredményteljes működéséért, a haza javáért és összes polgárainak jólétéért.

Elnök szavait a képviselőtestületi tagok állva hallgatták végig.

Ezután inditványozta, hogy a *Rambam* 800-ik születésnapját a budapesti orthodox hitközség oly módon ünnepelje, hogy a hitközség b'né tajró tagjai, valamint bócherjai szólíttassanak fel, a megfejtésre szoruló egyes Rambam-tételeknek *(harber Rambam)* kellő magyarázattal való ellátására és az igy beérkezett megfelelő magyarázatokat a hitközség ünnepi emlékkönyv formájában nyomassa ki. Elnök indítványát egyhangú lelkesedéssel fogadták el.

A napirendre áttérve, elnök előterjesztette a képviselőtestületnek a hitközség 1935. évre szóló költségvetés-előirányzatát. Az egyes tételekről *Schlesinger Adolf* pénzügyi előljáró referált. Jelentésének azon részét, mely szerint sikerült a mult évre előirányzott deficitet célszerü gazdálkodással lecsökkenteni, a képviselőtestület nagy lelkesedéssel vette tudomásul. Többek hozzászólása után — mely hozzászólások az ifjuság elhelyezkedési problémáit, továbbá a főrabbiszék betöltésének kérdését is érintették — a képviselőtestület az előterjesztett, 486,000 pengő keretében mozgó költségvetést egyhangúlag változatlanul elfogadta.

Elnök egyuttal felhasználta az alkalmat, hogy nyilvánosan köszönetet mondjon Deutsch Vilmos, Fejér Lajos, Dános Ármin, valamint Tauber Mihály és Ernszt Márkusznak, akik példás ügyszeretetükkel lehetővé tették a szegény gyermekek ideiei felruházását.

Dr. Dach Sándor inditványára a képviselőtestület jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki az elöljáróság és választmánynak, a hitközségi ügyek körül kifejtett körültekintő és buzgó tevékenységükért.

A németek revizió alá veszik a zsidókérdést?

Londonból jelentik: A „News Chronicle" berlini tudósítás alapján tudni véli, hogy a németországi nemzeti szocialista vezetőkörökben újabb megvitatás előtt áll a zsidókérdés. Azok, akik a kormány és az állam részéről közeledést óhajtanak a zsidók felé, meg akarják győzni a vezető tényezőket, hogy a kiüldözés helyett inkább békés együttmüködésre kell megnyerni a zsidókat bizonyos határok keretében és azt tartják, hogy az állami életben is helyet kell adni a zsidóknak. A Reuter ügynökség szerint is bizonyos nemzeti szocialista körök humánusabb megoldásra törekednek a zsidókérdés ügyében. A „Zsidó Távirati Iroda" fenntartással fogadja ezeket a híreket és nem áll módjában azoknak német forrásait megtalálni. Zsidó körökben nem tudnak ezekről a törekvésekről és a londoni német követ is kejelentette az ITA munkatársának, hogy nincs tudomása arról, amit a Reuter a németországi zsidókérdés revidiálása kapcsán közölt. Maga a Reuter sem jelöli meg a forrást, ahonnan információit merítette. Londonban azt hiszik, hogy a forrás Göring környezetéből származhatik s azt is megemlítik, hogy Göring az egyetlen nemzeti szocialista vezér, aki zsidó vezetőemberekkel érintkezik.

*

A „Neuer Vorwärts" közli, hogy a német nemesek körében ijesztő dolgokat mesélnek az árja nagymamák utáni kutatás eredményeiről. Mert valóban az a helyzet, hogy a német arisztokratáknak több mint a fele nem tudja kimutatni vérének zsidómentességét. Itt vannak pl. a von Wetzlar és a Blankenstein lovagok, akik Isaak Arstein bécsi zsidótól származnak, aki 1762-ben a „császári főszállító" címet viselte. A Biedermann lovagok őse pozsonyi zsidó volt, névszerint Michael Lassar kereskedő, aki 1769-ben született. De a Petzenstein lovagok és az Attem grófok is zsidó ősöktől eredtek. — A Born lovagok őse Julius Born hajdani berlini bankár. aki Blachstein zsidó bankár leányát vette el feleségül. A von Breitenbachok bölcsőjénél Wolf hesseni udvari zsidó volt, aki Breitenbachban lakott, stb. stb.

Németországban a nagy kilengések után beállt a „csendes pogrom" ideje. A különféle alakulatok alattomos szívósággal lehetetlenné akarják tenni a zsidóság életét. Karácsony előtt minden városban a zsidó boltok előtt őrködtek a náci terror-legények és ha keresztény be akart menni zsidó boltba, eltanácsolták, söt, ha nem engedelmeskedett, akkor erőszakosan léptek fel. Ilyen kilengésekről tesznek jelentést Cassel, Hannover, Mainz, Frankfurt városokból. A karácsonyi bevásárlások alkalmából idegen alattvalókat is molesztáltak és inzultáltak, aminek következtében több ország konzulja panaszt emelt. Kelet Poroszországban egy angol ujságíró járt és megrendítő módon leírja, hogy a gabonakereskedéssel és a vágómarha kereskedéssel foglalkozó kis zsidó existenciákat hogyan fojtotta meg a bojkott és a terror. Az ujságíró hangsúlyozza, hogy minden lealázás dacára a szegény zsidók érzik emberi méltóságukat és külsőleg elnyomva bár, de belsőleg megvetéssel néznek elnyomóikra. — Szóval kiújultak a régi középkori gettóviszonyok a „Harmadik Birodalom" nagyobb dicsőségére...

WEISZ MÓR
orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII. Dob-utca 22. --- Telefon: 4-23-65.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben
Keksz, levestészták és ostyaáruk. Diabetikusok részére „levegő" kenyér. Elsőrendü dessert és különlegességek.

A kapuvári ítélet

(Saját tudósitónktól.) Mult számában részletesen megírta a *Zsidó Ujság*, hogy a kapuvári hitközségben egy alrabbi állás kreálása körül már huzamosabb idő óta viszálykodás folyik. A vallásosabb réteggel szemben a többség a tervet közgyűlésig elejtette, minek folytán a Központi Iroda az ügy rendezése céljából, *Katzburg* Miksa ózdi főrabbi elnöklétével *felekezeti választott bíróságot küldött ki.* A bíróság — melynek rabbitagjai: *Kohn* derecskei és *Citron* hajdúdorogi főrabbik, továbbá világi tagjai: Goldschmidt Sigfrid (Sopron) és Spitzer Arnold (Győr) voltak — december 26-án szállott ki Kapuvárra és többnapos beható tárgyalás után a következő ítéletet hozta:

A felekezeti választott bíróság kimondja, hogy a hitközség tartozik hat hónapon belül alrabbit választani. Az alrabbi állásra Unger Ábrahám Talmudtóra-tanító is jelölendő. A választásig Unger Ábrahám is fel van jogosítva a kasrüsz feletti felügyeletet gyakorolni. Amennyiben a hitközség a meghatározott hat havi terminus alatt a választást meg nem ejtené, abban az esetben Unger Ábrahám mindaddig gyakorolhatja a rituális felügyeletet, ameddig a hitközség az alrabbi választást meg nem ejti.

Reméljük, hogy ezután már, az eddig szembenálló felek a békejobbot nyujtják majd egymásnak. *Nincs győző és nincs legyőzött,* csak egy cél van: a béke helyreállítása által ezen dunántúli *k'hilló* fejlődését előmozdítani *a Tóra és az orthodoxia javára!*

S'vat hónapjában

A Svat hónap alkalmából felelevenítjük azt a szokást, amelyet a *Jajre Déo* 11. §.-ában megemlít a *Remó:*

— A metszők egy része ügyel arra, — mondja a Remó — hogy nem vág le Tévész és Svat hónapokban libát, csak ha eszik a szívéből, mert a hagyomány, hogy ezekben a hónapokban vannak a metszőre veszélyessé válható órák, ha éppen akkor vág oly libát, amelyből nem eszik.

Ez nagyon régi hagyomány lehet, mert a *Remó* ezt a *Tasbécből* idézi, mely mű szerzője a XIII. században élt és lejegyezte mestere R. Méir Rothenburg szokásait és tanításait, amikor ez Rudolf német császár által évek hosszú során át internálva volt egy elzászi várban. A *Tásbéc* hivatkozik a XII. században élt R. Jehüdo Hachószidra. — Ugylátszik, hogy a szokás gyakorlásánál, illetőleg a metszői illetmény kiszabásánál nem ragaszkodtak a liba szívéhez, mert voltak helyek, ahol a liba májából adtak a metszőnek, amint ezt közli ennek a pontnak magyarázatánál, a *Sülchon Órüch* nagy kommentátora, a *Sach.* Ő azt is írja, hogy az ő idejében sem szívet nem adtak, sem a májból nem juttattak a metszőnek, hanem a lábat adták. De mivelhogy előfordulhat, hogy a liba, amelyből az egyik lábat levágták, később esetleg *tréfo* lesz, azért a *Sach* szavaihoz azt fűzi hozzá a *„Pri M'gódim* szerzője, hogy *vigyázni kell, hogy a különféle libalábak össze ne keverődjenek.*

Ugylátszik, hogy a *Pri Mgódim* aggálya terjesztette el azt a szokást a mi hitközségeinkben — amint ezt nekünk egy metsző írja — hogy ne természetben adják meg a metszőknek az őket megillető járulékot, hanem helyette libaláb-díjat *(Füssl-geld)* juttatnak nekik és azonkívül a liba tollának egy része is jár a metszőnek a hitközségeinkben meghonosodott *minhog* értelmében. (Ezekre a kis „mellékjövedelmekre" az általában igen gyengén dotált metszői kar valóban rászolgál.)

Ehrenthalné, Geczovits Reneé
fűzőkülönlegességek
Budapest, Dohány-utca 39.

Az osztrák helyzet

A bécsi városházán most tárgyalták a város költségvetését, amelyben résztvett tanácstagi minőségben a zsidó hitközség képviselője, Dr. Ehrlich. Beszédében rámutatott arra, hogy a mai osztrák államot keresztény-német jellegünek akarják látni a vezető körök. Ennek jogosságát a zsidóság nem tagadja, hisz az állam és a főváros túlnyomó többsége keresztény és német. A zsidóság őszinte lojalitással és szíves készséggel belekapcsolódik az állam építő munkájába, hogy ha „németség" alatt nem fajgyűlöletet értenek és a keresztény jelző valódi kereszténységet jelez. A zsidóság nem akar a többségnek az ő nemzeti és vallási életében irányítást adni, de a maga számára követeli, polgári egyenjogúságának korlátlan elismerését a városi kormányzatban is, továbbá saját kultúréletének respektálását és támogatását. Fölemlítette ezekután, hogy a zsidó hitközség vállaira több mint ötvenezer embernek támogatása nehezedik s eddig az államhatalomtól semmiféle segítséget nem kapott. Az elnöklő polgármester igen lojálisan válaszolt és megígérte, a felpanaszolt sérelmek kivizsgálását. Nagyon jellemző a most Ausztriában uralkodó szellemre, a piacot elözönlő sok zsidóellenes irat. Egyesek már a vérvád terjesztésére is vetemednek. Igy pl. megjelent egy „Loge" nevezetű embertől egy könyv, ilyen címen: „Van-e zsidó rituális gyilkosság?" És arra a megállapításra jut, hogy ha volt rituális gyilkosság az ókori népeknél, ha most is van a vadaknál, voltak mindig szekták akik gyakorolták, — akkor miért ne lehetne a zsidóknál? A könyvből kiordító, ártatlan arcot mutató gazságot az osztrák ügyészség is megsokalta és elkoboztatta a könyvet.

Hat. eng. villanyberendezési és műszaki vállalat.
Kollmann Manó
Király-u. 19. Telefonhivó: 37-7-38.
Motor szerelés és javitás.
Szombaton zárva.

Modern szépségápolás Pollák Sarolta
Végleges villanyos szőrtelenítés, szemölcsirtás, kvarc, kozmetikai intézete, Andrássy-ut 32. I. em. „MIRACLE" szőrtelenitő, „MIRACLE" szépségápolószerek. 25 éves működés.
Dijtalan tanácsadás. (Kérjen prospektust)

A prágai gettó elfogott levelei

Most folyó regényünk abban az időben játszik, amikor a cseh rendek 1618-ban fellázadtak a német császár ellen és megválasztották Frigyes pfalzi herceget királynak, aminek következménye volt azután a harmincéves háború. Lapunk egy barátja ezzel kapcsolatban felhivta a figyelmünket, a „Jüdische Privatbriefe" című könyvre, amely 1911-ben jelent meg. Ez a könyv közli azt a levélcsomót , amelyet egy napon, 1619. november 22-én írtak prágai zsidók Bécsbe, Nikolsburgba és más egyéb helyekre. A levélcsomót elfogták és a címzettekhez való juttatás helyett a császári levéltárba helyezték, ahol 216 esztendeig pihentek. Ezekből a levelekből élénk és tiszta képet kapunk a prágai gettó életéből, abból a korból, melyben most folyó regényünk szól. Sőt Frigyes koronázását is megírja az elfogott levelekben egy Szórele nevű, Prágában tartózkodó asszony az ő Bécsben tartózkodó férjének, Löb-nek, egy jüdisch-deutsch levélben. A levél tartalma egyébiránt is érdekes. Szórele asszony azt írja:

— Már 7 hét óta nem hallottam felőled... I'ten látja hogy aggodalmam miatt nem eszem, nem iszom, nem alszom, életem nem élet. Csak megint jussak abba a szerencsébe, hogy ismét nálam lássalak... Ezekben a nehéz időkben bizony írnod kellene... Ugy néz ki itten a háboruskodás miatt, mint a *chorban*... Alig van valami tőkém a megélhetésre, ha I'ten ments megszorulnék. A mostani viszonyok mellett senki sem akar kölcsönözni. Minden csak készpénzre megy. Tudd meg, hogy a heidelbergi királyt nagy fényben megkoronázták, a feleségét is, őt hétfőn Chesvon 28-án, (1619. nov. 4.) feleségét pedig csütörtökön Rajs Chajdes Kiszlévkor.

Az akkori prágai gettó mély Tóraszeretetére világot vet az a levél, melyet egy bócher S'lajmaj ír Prágából, Bécsben lakó apjának R. Chájimnak. Panaszkodik, hogy szülei nem írnak. Apjáról tudja, hogy el van foglalva. Majd így folytatja egy bibliai citátummal átszőtten:

— Nagy fájdalmat okoz, hogy te nem írtál anyám, elfelejtheti-e anya a gyermekét, hogy ne szeresse magzatát... Tudatom veletek, hogy alkalmam van a híres Rabbi Lipmann friss forrásából lelkemet üdíteni... Ott gyülekeznek a nyájak. Én is szeretnék olyan lenni mint a többi kiválók, szeretnék óvezkedni a Tóra küzdelmeire. Bízom abban, amit bölcseink mondanak: *Habo l'tahér, m'száj'in laj* — aki tiszta akar lenni, azt megsegítik az égből.

A gyűjteményből kiemeljük azt a levelet, melyet R. *Chanojch Hammerschlag* Prágából írt fiának, aki Bécsben benősült. A levél szokásos panasszal kezdődik, hogy mások hetenként kapnak levelet Prágából, ők, az aggódó szülők csak 8—10 héten egyszer. Majd így folytatódik a levél:

— Ne mondd, hogy a tanulással vagy elfoglalva. Tudom, hogy nem úgy van. Üzleteket kötsz. Ha ezt tudtam volna, a világ minden kincséért nem engedtem volna, hogy benősülj. Apósod az ígérte nekem, hogy tanulni fog veled és hogy két év mulva a *m'rénű* címet kiérdemled. Nem is arra neveltelek, hogy már ilyen korban üzletek után járj. Azért ajánlom, hogy jöjj vissza hozzám, én gondoskodni fogok ellátásodról, hogy a tőkédet ne fogyaszd és nálam tanulj, mert hála az Égnek, az én házamban többet tanulnak, mint egész Prágában, vőm, R. Jiczchok részére a lekitűnőbb tudósokat tartom és azok éjjel-nappal búvárkodnak a Tórában. Csak gyere haza, képzeld, hogy ismét Lengyelországba mentél el tanulni a jesivákra.

A levelek mind ilyen irányzatuak, mutatják, hogy miképpen bírta a zsidóság túlélni a harmincéves háború borzalmait, miképpen erősödött meg belsőleg a zsidó, aki ellen összefogott az egész világ. A mai viszonyok következtében éppen ezért nagyon időszerűek ezek a kétszáz év előtti levelek.

A heti szidrához

„Baj el Par'aj — menj el Fáraóhoz" szól I'ten Mózeshez. Ez a kifejezés már a mult heti szakaszban is elhangzott, mely helyesebb volna, ha *„léch"* kifejezés vezetné azt be. Hiszen *„Baj el Par'aj"* szövegben forditva azt jelenti: *jöjj* Fáraóhoz?

Ámde értem az i'teni megszólítást, még pedig a köv. elgondolással: Hát hogyan is mert Mózes járni oly polgárok között, akiknek vagyonára, egész létére oly sok bajt és veszedelmet zúdított? Hiszen kétségbeesetten kiáltottak Fáraó szolgái királyukhoz és bizonyára egész Egyiptom, „hát nem tudod, miként pusztul el Egyiptom?" Az ókori népek már a gyanus idegent fogságba vetették, az országukra káros hatással levőt kivégezték és ime: az Egyiptomra tíz csapást hozó Mózes ott csodálatosan szabadon járt és kelt. Csodáljuk I'ten büntető kezét, de bámuljuk azt a nagy lelki erőt, amely Mózes szivét betöltötte a neki nehéz és kellemetlen szerepe végzésében, akit bizonyára a zsoltáros gondolkodása hivatásában: *„Gam ki élech b'géj czalmóvesz laj iro ró, ki attó imódi — ha járok is a halál árnyékának völgyében nem félek semmi rossztól, mert Te velem vagy."* Ennek tudata erősítette Mózes lelkét, aki bátran járt a halál árnyékában, mert érezte, I'ten vele van. Eme biztató szavak hangzanak Mózes felé már akkor, amidőn I'ten a nehéz szerepet, Izráel megváltását reá ruházta. Igen, amidőn Mózes szabadkozott és azt mondja: *„mi onajchi ki élech el Par'aj* — ki vagyok én, hogy ily merész szerepre vállalkozzam?" Erre azt mondja a Mindenható: *„ki eh'je imoch* — én veled leszek", megvédelek a kellemetlen, nehéz szereped teljesitésekor.

Ime ezt fejezi ki hetiszakaszunk bevezető szava, I'ten biztató szó'ama. *„Baj el Par'aj* — jöjj Fáraóhoz", tehát nem „léch" (menj), hanem *jöjj*, ami azt jelenti hogy: *én is veled leszek...*

Eme sokat jelentő mennyei biztatás nemcsak Izrael első lelki vezéréhez, de Izraelhez is szól, ahhoz a néphez, amely még ma is a halál völgyében jár, akihez azt mondja menyei atyja: „imaj onajchi b'czóró — vele vagyok a bajban" és megvédelek Téged népem minden támadás ellen... **Friedmann Vilmos** rabbi.

Első forrásból kaphat ezüst tórafelszerelést, szédertálat, gyertyatartót, menórát, arany, ezüst és brilliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerésznél,

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak

Budapest, Király-utca 21. Tel.: 38-1-10.

Rymanovi legenda...

Az öreg gróf: Darovszky Miciszláv a palotája erkélyszobájában ült és a téli tájon merengett. A szőlődombokon s a homokos pusztán, amely messzebb terjedt, mint amilyen messze ellát a szem. Ezen a pusztán kapta azt a sebet Darovszky Miciszláv, amelynek a helye most is ott ragyogott a homlokán, mint egy tüzes csillag, a dús ezüstös fürtök alatt. A fia, Kázmér, őrnagy, a 7-es ulánusoknál, ott állott előtte. Beszélgettek. Lassan, vontatottan:

— Befogattál?

— Be, édesapám. A városba készül, édesapám?

— Oda megyünk, a Hattyu-utcába.

— A gettóba? Mi dolga van ott?

— Egy... kvitlit iratok.

— Kvitlit? Mi az?

— Írásba foglalt kérés. Kérvény. Folyamodvány. Ilyen kvitlivel érintkeztek a jámbor zsidók a rebbejükkel.

— És édesapám is a „rebbevel" keres érintkezést?

— Azzal.

— És ki az a Rebbe?

— Reb Mendel Toremnek hívják.

— Hol lakik?

— A rymanovi temetőben, I. parcella, 1. utca, 27-ik sír. Egy nagy borókafenyő tövében. Ott lakik.

— És édesapám...

— Odaviszem neki a folyamodványt.

— Bocsásson meg, hogy ennyi sok beszéddel terhelem, de mi közünk nekünk ehhez az elhúnyt szenthez?

— Neked, édes fiam, aligha van hozzá közöd. De nekem van; én ugyanis neki köszönhetem az életemet.

— Ugyan, hogyan mondhat ilyent! Babonás lenne az én drága édesapám?

— Nem vagyok babonás, édes fiam. Hogy hogyan történt, elmesélem. Úgy, ahogyan az édesanyámtól hallottam. Te majd itélsz belőle: Gyermekkoromban súlyos beteg lettem. Heteken át feküdtem magas lázban. Nem ettem, nem ittam. Elgyöngültem, nem tudtam már felülni sem az ágyban és nem ismertem meg az édesanyámat sem. A szüleim kétségbeestek. Egyetlen gyermek voltam, az utolsó Darovszky. Hozattak orvost Krakkóból és jött a leghíresebb varsói professzor is. Lembergből három orvos lakott nálunk egy álló hétig. De egyik sem segített rajtam. Az apám elkomorodott, az anyámat ágynak döntötte a kétségbeesés. A halál ott ólálkodott az ágyam fejénél. Ekkor jött hozzánk látogatóba Guievoss Tádé lovag felesége.

— Itt csak egyetlen ember segíthet, — mondotta a vendég, — ha ugyan még van segítség. Mendel, a rymanovi rabbi.

Az apám tüstént befogatott, s az anyám egyszerre talpra állott. Az anyám nem volt elmaradt falusi asszony. De melyik anya nem lesz babonás, ha a fia élete forog kockán? Lehet, hogy nem remélt ő semmit sem Mendel rabbitól, de még azon az estén útra kelt hozzá. Hó takarta az országutat, téli hó világított a szánnak. Reggel öt órára megérkezett az anyám a rymanovi rabbi házába; én akkor már másfél napja feküdtem eszméletlen, étlen-szomjan. A rabbi konyhájában éppen kenyeret sütöttek. Azaz, hogy kenyereket. Kenyereket a szegények számára. Megigérték, hogy a reggeli imádság után bevezetik anyámat a fogadószobájába. A találkozást így mesélte el édesanyám:

— A rabbi egyszerű, világos szobában fogadta az anyámat. Az arcán melankólikus mosoly ült, a szeméből jóság tükröződött és mély értelem. Csöndes, de zengő volt a hangja. Megnyugtató és meleg. Amikor anyám elmondta neki, hogyan vagyok, ezt felelte: „Hívassa el fiához, asszonyom, a krakkói felesert; ő a legkülönb orvos egész Lengyelországban."

— Már elhívattuk, — sóhajtotta az édesanyám, — de nem tud segíteni a fiamon.

— Ő sem?

— Ő sem!

Feltört anyámból a sirás:

— Ön a mi utolsó reménységünk. Csak az Ön imája segíthet.

A rabbi tekintete a messzeségbe merült. Néhány pillanatig elgondolkozott azután így szólt:

— Akkor hát imádkozni fogok a fiáért, asszonyom.

Néma csend borult a szobára, csak az óra ketyegése hallatszott és amikor a tizenkettőshöz ért a mutató: az óra kalitkájából előszökken a kakuk és tizenkét kiáltással jelezte, hogy dél van. Rabbi Mendel ekkor abbahagyta az imádkozást, és kilépett a szobából:

— Menjen haza asszonyom, mondotta anyámnak. A tizenkettedik kakukszóval jobban lett a fia.

Az anyám egy tallérokkal telt pénztárcát tett elé, amit már előre előkészített, de a rabbi elhárította magától és ezt mondta:

— Majd, ha egészséges lesz a fia, hozza el őt ide, tőle fogom majd kérni a jutalmamat.

Szívdobogva, feldúlt idegekkel érkezett haza az anyám.

— Él? Él? Él? — kiáltotta már a szánkóról a lakáj felé, aki elébe ment, hogy lesegítse.

— Él, hála I'tennek, — felelte a szolga.

— És az állapota..., — az állapotában nincs változás? — kérdezte lelkendezve anyám és azt hitte, tüstént megszakad a szíve.

— Amikor az óra tizenkettőt ütött, az úrfi magához tért és vizet kért, — jelentette a lakáj.

Darovszky gróf most egy pillanatig elhallgatott, majd így folytatá:

— Amikor elvitt hozzá az apám, a rabbi szelíden megsimogatta a fejemet, megáldott és egy kéréssel bocsátott el magától. Azt kérte, hogy szeressem a zsidókat. Mert nekik van a legnagyobb szükségük a szeretetre.

Néhány perc mulva megszólalt az őrnagy:

— Most mit kérsz a rymanovi rabbitól, apám?

— Hogy mit kérek? Azt kérem, hogy ne feledkezzék meg rólam. Az ő imádsága egykor kiragadott a halál kezei közül és új élettel ajándékozott meg. De a nagy rabbi, úgy látszik, feledékeny. Nálam felejtette az életet. Az élet azonban nekem már, — bocsáss meg, fiam, — nem öröm. Amióta az édesanyád meghalt, csak szomorúság. Vágyom hozzá, utána. És azért megyek, hogy az életet visszaadjam.

A kvitliben, amelyet gróf Darovszky Miciszláv 1883. decemberében Reb Mendel Torem sírjára helyezett a rymanovi temetőben, ez állott:

„Ábrahám, Izsák és Jákob szelleme! Imádkozzatok a megdicsőült Reb Mendel Torem lelki üdvéért. Te pedig, Mendel, aki a magas égben, ime, szemtől-szembe állassz az Úrral, imádkozz a szerencsétlen lengyel és zsidó népért, imádkozz értem, Darovszky Miciszlávért és kérjed az Úri'tent, aki az életet nekem adta, hogy vegye vissza ajándékát. És imádkozz a gyermekeimért és unokáimért is, Reb Mendel Torem."

Gróf Darovszky Miciszláv 1884. januárjában, arcán a boldogok derűs mosolyával, elbóbiskolt egy délelőtt és mikor szobájában a kakukos óra tizenkettőt ütött, a szíve megszünt dobogni...

*

A világháború alatt, 1916. tavaszán egy lovashadosztály vonult át Rymanóvon. A hadosztálytörzsből kivált két lovas. Gróf Darovszky Kázmér altábornagy és segédtisztje. Belovagoltak a régi zsidó temető elé és megállapodtak egy vén borókafenyő alatt. A divizionárius leszállt a lováról és egy összegöngyölt papírlapot (kvitlit) helyezett a bemohosodott sírra, amely a borókafenyő tövében domborult...

A bócher titka

Regény a XVII. századból. 8.

— Szeretnék jobb híreket hozni, Tábornok úr, de először is átnyujtom Mannsfeld táborszernagy úr levelét, tartalmát ismerem és szükség esetén szóbeli felvilágosítással is szolgálhatok.

Phőbus hirtelenül letörte a pecsétet és egy pillantást vetve felkiált:

— Hát még mindig nem küldték meg a zsoldot katonáinknak? Mindent megígérnek, pénzt, municiót és nem küldenek semmit sem. Meg kell őrülni! Na bizony, nem valami jól választottak ebben a Frigyes királyban, egész nap vadászik, banketteket ad, nem törődik azzal, hogy a császár hadserege már egész közel van és veszélyezteti a fővárost. Két kitűnő hadvezére volna, Mannsfeld és Thurn, de nem törődik velük, hanem Anhalt hercege és Hohenlohe vannak nála kegyben.

— Én is félek a bekövetkezőktől, Anhalt herceget a császári hadak mindinkább az ország szíve felé szorítják és ha Prága kapui előtt elveszítjük a harcot, akkor minden veszve van....

— Mondja meg *Mannsfeld* táborszernagy úrnak: én azt üzenem, hogy még egy Prága előtti veszteség sem dönti el a háborút. Prágát erős vár védelmezi és sokáig tarthatja magát. Ellenben borzasztó dolog, hogy mialatt itt Anhalt és Hohenlohe terpeszkedik, addig őneki idegen országban, elhagyatva ettől a hülye Frigyestől kell neki utóbbiért minden támogatás nélkül harcolnia.

— Óh, Tábornok uram, páratlan ember ez a Mannsfeld. Hát mi katonái vagyunk-e ennek a német pfalzi grófnak, aki fejére tette a cseh koronát időtöltésül. Mit törődünk mi övele? Mit törődünk mi a szövetkezett hatalmakkal? Mi csak egyben bízunk, Mannsfeldben, ő a mi atyánk, övé erőnk, becsületünk, nevünk, eskünk.

— Igaza van, fiam — felelte Phőbus megindultan. — Ő mindannyiunknak atyja és barátja. Mi lett volna én belőlem, ha ő nincs. Magának, fiam, van nemesi címere, neve, családja, de nekem semmim sem volt, csak karom és vérző szívem.

— Úgy van tábornok úr. Mannsfeld szereti a bátrakat és ezekhez Tábornok úr is számít, bebizonyította ezerszeresen. Mannsfeld nem kérdezi, hogy valaki lovag, polgár, paraszt, német, cseh, református-e. Őnála csak a vitézség számít. És ez a Frigyes a cseheket megvadítja, mert kálvinista udvari papjának minden szavára hallgat és vallási harcot támaszt. Én azt hiszem, hogy mindenki higyjen amit akar, de a másikat ne bántsa, az is higyjen amit akar. Föllázadtunk a Habsburgok ellen, mert bántották hitünket és most jött ez a Frigyes és a helyzet még rosszabb. Borzasztó dolog az, hogy miképen tehették tavaly szeptember 3-án azt a meggondolatlan lépést a cseh rendek, hogy megválasztották ezt a tehetségtelen Frigyest királynak. Tábornok úr nem cseh, és így nem érzi ennek a szomorúságát.

Phőbus, illetőleg Bitter generélis (a mi „bócherünk") hallgatott egy kicsit, elgondolkozott, mire a zászlós mentegetőzve mondotta:

— Tábornok úr, talán nem tudva megbántottam, talán azok közé tartozik, akik igenis foglalkoznak vallási tanulmányokkal. Talán kálvinista is? Kijelentem, hogy én még akkor is tisztelném magas rangját és vitézségét, ha — bocsánat a buta tréfáért — zsidó volna. A tábornok végighallgatta, majd halkan megszólalt; — Én nem foglalkozom vallási tudományokkal, valaha nagy élvezetem volt ezekben a dolgokban, de akkor még *zsi*...

Ebben a pillanatban elharapta a szót, mintha fölébredt volna álmából, homlokán megjelent a bíborvörös anyajegy, erőt vett magán és tovább folytatta:

— Igenis, akkor még zsibongtak lelkemben különféle balga ifjú tervek, de most vezéremnek Mannsfeldnek hite az enyém is.

A zászlós érezte, hogy nem egészen így van a dolog és ezért tovább folytatta:

— Tábornok uram! Említette, hogy nem is volt neve amikor Mannsfeld hadtestébe belépett, most pedig Ön a széles körökben ismert, szeretett és rettegett *Bitter tábornok*. Lehet, hogy nincs családfája. De egy biztos. Van jövője, kardja hegyével beírja nevét a történet érctábláiba.

— Ugyan, ugyan, erre nem gondolok. Nem hiszek semmiben, csak Mannsfeldben és kardomban. És úgy érzem, hogy az összes most szereplő generálisokról megemlékezik majd a történet, de az én nevem el lesz felejtve.

Majd el kezdett járkálni a szobában jobbra-balra, és megállott a zászlós előtt.

— Nézze, néha nagyon fel vagyok izgatva és ilyenkor nem is tudom, mit beszélek, felejtse el, amit hallott és beszéljünk másról.

A zászlós meghajolt, a tábornok bevetette magát egy székbe, helyet mutatott a zászlósnak is és kezébe vette megint Mannsfeld levelét. Olvasás közben elkapta a fejét és azt kérdezte a zászlóstól.

— Mi az? Elfogtatok egy vándor zsidót? Azt hiszitek, hogy valami kém, vagy a császáriaknak a követe? Mert leveleket találtatok nála, amelyeket nem tudtok elolvasni?

— Igen, Tábornok úr, a fogoly azt mondja, hogy a levelek héber nyelven vannak írva és feleségéhez vannak intézve. Ez nem nagyon valószínű. A táborszernagy úr küldi itt az iratokat azzal, hogy itt Prágában egy rabbi által vagy valamilyen héberben jártas pap által vizsgáltassa meg őket. (Ezzel mindjárt le is tett egy csomó lepecsételt írást.) Őszintén megvallva, Tábornok úr, nekünk nagyon kívánatos volna, ha kiderülne, hogy bűnös az elfogott zsidó, mert mi ott táborozunk a császárhű Pilsen környékén, körül vagyunk véve kémekkel, nem tudjuk, kinek higyjünk... Igen üdvös volna, ha elrettentő példát lehetne statuálni...

A tábornok akaratlanul a csomag után nyult, de azután hirtelenül meggondolta magát, oldalra tolta és tovább olvasott. Miután elolvasta a levelet, így szólt:

— Most fel kell mennem a Várba. Anhalttal nem lehet csinálni semmit, a királlyal magával akarok beszélni... Holnap reggel majd megkapja a választ, amit vezéremnek küldök.

—Ha megengedi, Tábornok úr — mondta a zászlós — el fogom kísérni a Várba.

A tábornok csöngetett, bejött egy inas, nemsokára rá kinyilt a háznak nagy kapuja és a tábornok és zászlós kilovagoltak a Kis oldal-nak nevezett térség irányába. Bizonyos távolságban kísérte őket két fölfegyverkezett lovas.

*

A király előszobájában három úr várt audienciára. Egy magas várablak boltozata alatt álltak, és halkan, de élénken beszélgettek egymással.

— Hát bizony urak, mondotta az egyik, nem volt valami okos dolog, hogy itt megválasztottuk ezt a fiatal embert királynak, de mostan nem tudunk változtatni rajta s most már arról van szó, hogy meg kell védenünk vallásunkat és szabadságunkat. Ugyebár, úgy van, Thurn.

(Folyt. köv.)

Ruszinszkói szemle

A sok ruszinszkói hitközségi széthúzásnak a főoka, hogy nincs Iroda, s így tulajdonképpen a ruszinszkói orth. hitközségeknek nincs is autonómiájuk, mert — amint ott mondják — náluk a „Pórecz" a „majre m'réne"... Az Iroda tekintetében itt két párt van. Az egyik a pozsonyi Irodához óhajt csatlakozni, a másik: önálló Iroda létesítését szorgalmazza. Dr. László ungvári hitk. elnök nagy erőfeszítéseket tett egy Ungváron, mint Ruszinszkó fővárosában, létesítendő Iroda létrehozásán, ami azonban az ellenzék ellenakcióján (legalább egyelőre) meghiúsult. Mindenesetre: a pozsonyi Irodához sem csatlakoznak (amint hírlik, maga a pozsonyi Iroda sem kívánja a csatlakozást), s így a kaosz a hitközségekben, sajnos, tovább tart

Beregszász. A két részre oszlott hitközségben lassan érlelődik a kibontakozás. Egyelőre még mindig nincs megadva a módja az egyesülésnek, mindazonáltal mind az orthodox, mind a kongresszusi hitközség berkeiben egyre jobban nyilatkozik meg egy mindkét frakciót kielégítő békés kompromisszum utáni vágy. Egyébként a „kongresszusi" hitközség imaházában, vagyis: a bészhamidrosban, éppoly áltatossággal folyik a chaszidikus tagokból álló „neológ" gyülekezet áltatossága, mint annak előtte.

Ungvár. Ez a város ma Ruszinszkó fővárosa, s igen szépen fejlődik. A gazdasági depresszió azonban itt is erősen érezteti hatását. A hitközség intézményei mintaszerűek a halhatatlan M'haram Asch, R. Elózor Lőw és R. Slajmaj Ganczfried városában. Itt is azonban azon módra, mint a 40 kilométernyi távolságban levő Munkácson, a cionisták kezdték ki a vallásosságot, s mint tudvalevő, nemrég itt is alakult héber gimnázium. Kohn főrabbi jesiváján kívül az egyes orth. ifjúsági egyesületek ápolják az ifjúság vallásos nevelését. A hitközség körül nagy érdemeket szerzett Fischgrund főtitkár, aki mint elsőrendű szervező erő a városban közismert.

Nagyszőllős. A hitközség még mindig a nagy viharokat felvert dájon-kérdés hatása alatt áll. A legújabb kombináció: Rosner tarcali főrabbit az állásra megnyerni. József Miksa, a szőlősiek népszerű hitk. elnöke vezetésével a napokban küldöttség tisztelgett a tarcali főrabbinál.

Tiszaújlak. A lakosság már teljesen kiheverte az 1933. nyarán elszenvedett árvízkatasztrófát és nincs rosszabb helyzetben, mint a nyomasztó krízis alatt szenvedő többi ruszinszkói lakossági réteg.

Huszt. A hitközségi ellenpárt szecesszsiós törekvései egész komoly formát öltenek. A hitközségi párt azonban abban reménykedik, hogy az ellenzék erőlködése a kormányhatóságok ellenállásán hajótörést fog szenvedni. (Egyébként megállapítható, hogy az ellenzékből néhányan átpártoltak a hitk. párthoz.)

Munkács. Ez a legforgalamasabb zsidó jellegű város az egész volt Magyarország területén. Vidéki városhoz mérten, állandóan igen nagy a forgalma. Hétfőn, hetivásár napján, pedig ember-ember hátán tolong a Fő-tér környékén és olykor alig lehet keresztüljutni az óriási, valódi zsidó képet nyujtó, kaftános, pajeszos, embergomolyagon. Szombaton természetesen ünnepi köntöst ölt a város és felemelő látvány a sok strámlis hitsorsos, a máskor oly zajos, de most csendes utcákon. A Zsidó-utcát a hitközség kérelmére a város a napokban nevezte el a főrabbi megdicsőült atyja, a „Darké Tsüvó" műve által halhatatlanságot szerzett nagy gaon után. Az utcafelirat pontosan így szól: „Darke Tsüve ucca". A hitközségi pártviszály, mint ismeretes, örvendetesen megszünt, s a főrabbi eddigi legádázabb ellenségei, híveivé váltak; „birczajsz Hasém darké hois, af ajvov jaslim itaj". Spira főrabbi, akit hívei mindenünnen látogatnak, mintaszerű jesivát vezet. Most csak a cionistákkal van állandóan baj, de a hitközség pénzügyei is gyökeres szanálásra szorulnak (nem kevésbé a hitk. tagoké is, — tisztelet a kivételnek). A hitközség adminisztrációja Güns főtitkár kipróbált vezetése alatt áll.

—g —ő

Lax Naftóli: Jajmo tovo l'rabonon

Aki csak valaha is tanult egy kis gemóret, az ismeri *Kilájim* traktátusának harmadik és ötödik perekjében azt a két misnát, amely arról szól, hogy egy növényágyban, illetőleg egy szőlőben, hogy kell elülteni az egyes veteményeket, hogy ne álljon elő a Tóra által megtiltott növény-keveredés *(kilájim)*. Hogy a 2 misna megértéséhez bizonyos mértékben számtani és mértani tudásra van szükség, mutatja, hogy a kommentátorok közül a *Rambam*, a *Ras* és különösen a *Tajszefesz Jajmtajv* geometriai és területkiszámítási fejtegetéseket közölnek, amelyeknek megértéséhez szükséges bizonyos tudományos előismeret. Hogy ez lehető legyen azoknak a Tóratanulóknak, akik nem profán forrásokból merítik a tudást, *Lax Náthán*, pesti szajfér a fenti cím alatt kiadott egy 80 oldalas füzetet, a hozzátartozó ábrákkal, amelyeknek segítségével a figyelmes olvasó teljesen megtudja érteni a két nehéz misnához írt magyarázatot.

A művecskét nagyon dícsérik approbációikban *Frankl Adolf* felsőházi tag, továbbá *Sussmann Viktor* és *Steif Jonathán* pesti rabbik, valamint *Silberstein Dávid* váci főrabbi. A nagyon melegen ajánlható széfer kapható a szerzőnél *(Budapest, Dob-utca 52. sz. I. em.)*.

Zsidó humor

Egy fiatal rabbi új magyarázatot akart kiadni a Bibliához. Elvitte a híres vilnai gaonhoz jóváhagyás végett. A gaon belenézett a kéziratba és látta, hogy a magyarázat írása egészen sűrűn tapad a bibliai szöveghez. Mire mosolyogva szólt:

— Azt mindenesetre látom, hogy a te fejtegetésed közel áll az igazsághoz...

*

„Szegénységet és gazdagságot ne adj nekem". Így imádkozik a zsoltáros. És a Lublini magyarázza: Van szegény ember, akiről a világ azt hiszi, hogy gazdag és ebből sok kellemetlensége származik. Ezért imádkozik: ne adj nekem szegénységgel megvert gazdagságot!

*

Egy zsidó kereskedőhöz bejön egy hitsorsos vevője, aki erősen alkudozik a vételáron. A kereskedő félig bosszúsan oda vágja neki:

— Én mondom magának, inkább eladok tíz gój-nak, mint egy zsidónak...

— ? ? ?

— A dolog egész egyszerű, felelte most már humorosan a kereskedő. Többet kereshetek tíz vevőn, mint egyen...

*

R. Zalman a Vilnai nagyon vigyázott a szavára, hogy senkit meg ne bántson. Egyszer ellopták az ingét a fürdőben. Mikor hazajött, mondotta feleségének:

— Valaki elcserélte az ingemet.

— És hol az elcserélt ing?

— Az illető, úgylátszik elfelejtette otthagyni a csereinget...

HÁZIKOSZTOT
orth. kóser
elsőrangú ízleteset, házhoz küldök.
Geczovits, VII., Akácfa-u. 36. I. em.

HIREK

NAPTÁR

Sabosz נא, S'vat 8
Gyertyagyujtás (Bpest): 4.10
שבת kimenetele „ 5.—

— **Közgyülés.** A „Budapesti Igaz Póra és Jesivákat Támogató Egylet" basárnap, január 13-án d. e. fél 12-kor, a hitközség üléstermében (Dob-utca 35. I.) tartja rendes évi közgyülését, melyre tagjait ezúton meghívja.

— **A Saar-vidéki népszavazás előestéjén,** Rómából jelentik: A Népszövetség hármas bizottsága, mely e napokban ülésezett Rómában, hogy a Saar-vidéki zsidók sorsáról döntsön, igen furcsa határozatot hozott. Rövid tanácskozás után ugyanis ugy határoztak, hogy amennyiben a január 13-án tartandó népszavazás kedvezően végződne Németország számára, ugy Németország köteles *egy* évi időtartamra jogegyenlőséget biztosítani a Saar-vidék zsidóságának. A Népszövetség tehát csupán 1 évi haladékot kér Hitlerektől. Az év eltelte után aztán Hitlerék azt tehetik a saarvidéki zsidókkal, amit akarnak...

— **Dájonválasztás.** Az ermihályfalvi hitközség Schönfeld Mártont, az elhúnyt Schönfeld Ábrahám talmudtudós fiát, a rabbijává választotta.

— **A jugoszláviai menekültekért.** A Központi Irodának lapunkban is közzétett felhívása élénk visszhangra talált a hszai orthodoxia rétegeiben. Nap-nap után futnak be jelentősebb összegek hitközségektől és magánosoktól a belügyminiszternek e célra nyitott 64.086. számú postacsekkszámlájára. — Lapunkhoz érkezett 7 P. Mehrel Ignác, Nagydorog (esküvői gyűjtés), mely összeget rendeltetési helyére juttattuk.

— **A sátoraljaújhelyi Tiferesz Bachurim.** Tévész 19-én, az egyesület védnökneje néhai Alexander Vilmosné jahrzeitján Taanisz traktátusára szijjümöt rendezett. Glück Manó egyl. elnök üdvözlő beszéde után Klein Bernát főrabbi magasztos gondolatokban gazdag megkapó homiletikai beszédben legnagyobb megelégedését fejezte ki az egyesület áldásos működése felett és a jelenlevő hitk. vezetőség figyelmét felhívta az egylet hathatós támogatására. Dick Herman rabbi mélyértelmű hadronjának keretében gyönyörű buzdító beszédet intézett az egyl. tagjaihoz, hogy továbbra is szent Tóránkkal intenzíven foglalkozzanak és annak szellemében éljenek. Nagy hatást váltott ki Rein Lajos hitk. előljáró szellemes és elmés hadronja. Adler Zoltán okl. rabbi, egyl. tag stílusos beszéde után Friedmann Márkusz egyl. alelnök a Jeruzsálemben lakó Alexander Vilmos szép, héber üdvözlő levelét olvasta fel.

— **Gyermekfelruházási ünnepély** *Kisváráán* a „Malbis Arümim" egyesület a napokban 200 szegény gyermeket látott el téli ruhával, cipővel, fehérneművel. A ruhaneműek szétosztása a gyermekek között leírhatatlan örömet keltett. Az akció sikeréért minden dicséretet megérdemel *Berger Herman* egyesületi elnök, aki páratlan ügyszeretettel végezte a nehéz feladatot. Megemlítendő még Weinberger Jolánka, aki 60 darab kisruhát varrt meg, minden ellenszolgáltatás nélkül. A lélekemelő ünnepségen jelenvolt Macza Endre községi főbíró szép beszédben méltatta az egyesület humánus emberbaráti misszióját.

— **Rebbe-várás Ujhelyen.** Sátoraljaújhelyről jelentik: „Főt. Spira Lázár munkácsi főrabbi, helybeli híveinek kérésére a két hét előtti שבת-ra jelezte jövetelét. A Rebbe érkezésének hírére számos vidéki idegen érkezett városunkba, akik azonban keserű csalódásban részesültek. A Rebbe ugyanis tényleg útnak indult pénteken reggel Ujhely felé de útközben, Bátyu állomáson gyengélkedni kezdett olyannyira, hogy kénytelen volt visszafordúlni Munkácsra. A Rebbe azóta, hála a Mindenhatónak, már jól érzi magát, de amint halljuk, a tavasz előtt nem igen lesz hajlandó magát az utazás fáradalmainak kitenni."

— **Nyiregyházi hirek,** *Nyíregyházáról* írják nekünk: Teitelbaum Joél szatmári főrabbi a mostani szombatra (jan. 12) városunkba érkezik, ahol hívénél Freund Zsigmondnál, az erdélyi Közp. Iroda alelnökének fiánál száll meg. A szatmári főrabbit a hívők impozáns fogadtatásban részesítik. — Január 6-án tartotta az orth. Tamudtóra tisztújító közgyülését: Schreiber Sámuel elnök, Heller Lázár alelnök, Kohn József és Schwarcz Ernő gondnokok, Hőnig Jenő pénztáros, Eisenberg Izidor ellenőr, Jakobovits Jenő titkár. Választmány: Kupferstein Izidor, Schatten Jakab, Brieger Lajos, Klein József, Freund Zsigmond, Friedmann Henrik, Katz Lázár, Leimsieder Jakab, Rosenwasser Adolf, Karfunkel Sámuel stb. — Hétfőn avatták fel a Chanukakor 34 éves korában elhúnyt *R. Josua Mann z. l.* síremlékét. Wieder főrabbi, továbbá a megdicsőültnek atyja Ujfehértóról és sógora a vajdácskai főrabbi megindítóan ecsetelték az oly korán elköltözött nagy talmidchóchom erényeit és a hátrahagyott 7 kis árva gondozására hívták fel a közönség figyelmét.

— **Uj rituális fürdő Nyirmadán.** *Nyirmada,* jan. 1. Hitközségünk tagjainak régi vágya valósult meg a napokban, amidőn Jungreisz Jakab főrabbi kezdeményezésére, hitközségünk vezetősége a régi mikvót egy új, modern a hygienikus követelményeknek teljesen megfelelő rituális fürdővé átalakította. Az átépítési munkálatokat Vajna János vásárosnaményi vállalkozó végezte mintaszerű precizitással. Külön hálával tartozik hitközségünk özv. Fried Aurélnénak és fiainak, akik az átépítéshez még szükséges telket portájukból ingyesen bocsátották a hitközség rendelkezésére. — *Spitzer Gyula.*

— **Két erdélyi matróna elhunyta.** *R. Mose Smüél Glasner z. c. l.* néhai kolozsvári főrabbi özvegye, Jeruzsálemben elhúnyt. A megboldogúlt 12 év előtt zarándokolt ki férjével a Szentföldre. Nagynevű férje mellett helyezték örök nyugovóra a minden zsidónői erénnyel felruházott matrónát. Tíz gyermeke gyászolja, köztük: Glasner Akiba kolozsvári főrabbi, Reich Ármin oszlányi főrabbi neje, Klein Akiba néhai bicsabai későbbi kismartoni főrabbi özvegye. — A napokban elhúnyt a néhai cicsőszetmártoni főrabbi özvegye: *Marton Miksáné.* A megdicsőült R. Koppel Reich z. c. l. budapesti főrabbival közeli rokonságban volt. Duschinsky Mihály rákospalotai főrabbi nővérét gyászolja a nagyasszonyban.

— **Az egri orth. hitközség** új tisztikara: Reiner Adolf elnök, Lusztig Ignác alelnök, Fischer Béla pénztáros, Blumberger József ellenőr, Grünfeld Jakab és Grosszmann Károly gondnokok. Előljárósági tagok: Groszmann Ernő, ifj. Fischer Lajos, Katz Salamon, Klein Lajos, Róth Miksa, ifj. Schwartz F., Schwartz István.

Divatos, ízléses **parókák** hullámos hajból
PIECHNIK és MECHTL-nél
Hajműterem IV., Váci-utca 18. Mérsékelt árak!

— **A budapesti orth. hitközség** *Tompa-utcai fióktemploma* a következő tisztikart választotta: Mélt. Erdős Dezső és Leitner Gusztáv díszelnökök, Hochmann Sámuel elnök, Kepes Sándor és Láng Ignác társelnökök, Silberberg Antal és Liebermann Izidor alelnökök; Schlesinger Rezső, Klein József, Pollák József, Teich József előljárók, Krämer Gyula pénztáros, Pollák Sándor és Lichtenstein Samu ellenőrök, Schmutz Izsák és Klein Jónás gondnokok, Kolben Emánuel főtitkár, Weisz Andor és Seres Imre titkárok, Schmutz Ernő jegyző. Választottak még egy 22 tagú választmányt.

— **A budapesti orth. leányegyletben** legutóbb Rosenbaum Klára, Kohn Gizi (Győr) és Klein Edit tartottak előadást. Január 12-én, szombaton délután 3 órakor az egyesületben (Dob-utca 35. II.) *Ausch Hilda* fog előadni.

— **A „Jüdische Presse" jubileuma.** A Bécsben megjelenő orthodox laptársunk huszonegyedik évfolyamát kezdi meg. Az ünnepi számban Dávid Türkl szerkesztőn kívül Wolf Pappenheim, Dr Pinchosz Kohn, Horovitz rabbi (Jeruzsálem), Jakobsohn rabbi (Kopenhága) írtak érdekes cikkeket. Az orthodox eszményeknek a zsidó élet minden terén való megvalósításáért küzdő laptársunkat tisztelettel és örömmel köszöntjük.

— **Ujfehértón** elhúnyt a hitvese *Ungár Mór* talmudtudósnak. Az egész hitközség kisérte utolsó útjára a nemeslelkü zsidónőt, akinek érdemeit Rosenberg Saul főrabbi és Schönfeld Lipót rabbi szívhezszólóan méltatták.

— **A pápai orth. hitközségnek** folyó hó 1-én megválasztott 80 tagu képviselőtestülete az elmult vasárnap ejtette meg a tisztújítást. Az eredmény a következő: Elnök Breuer Lipót (harmadszor), első alelnök Fischer Gyula, alelnök és iskolaszéki elnök dr. Weltner Sándor, rituális bizottsági elnök Steiner Vilmos, pénzügyi bizottsági elnök dr. Pápai Lajos, tanácsosok: Eisler Mór, Preisach János, Weltner Manó, pénztáros Kaufmann Ignác, ellenőr Günsberger Géza, gondnok Steiner József mérnök, talmudtórai előljárók: Rechnitzer Simon, Hoffmann Miksa, templomatyák: Löwenstein Jakab, Biedermann Tóbiás, Friebert Miksa előljárók: Bischitz Mór, Braun Miksa, Grünwald Imre, Guttmann Miksa, Hoffmann Lajos, Kardos Károly dr., Kohn József, Krausz Jakab, Lusztig Sámuel dr., Marton Ignác L., Pfeiffer Ignác, Rapoport Vilmos, Süsz Sámuel, Wittmann Ignác.

— **Ifjúsági hirek.** A békéscsabai T. B. tisztújítása: Grünwald Ervin elnök, Frisch Mózes alelnök, Iczkovits Alfréd titkár, Iczkovits Zoltán pénztárnok, Grünwald Zoltán és Frenkel Ignác gondnokok, Frisch Mátyás ellenőr; Iczkovits L., Erdész M., Schneck M. számvizsgálók; Grünwald H. háznagy, Buttermann F. könyvtáros. — A **hajduhadházi** T. B.: Grünstein Miksa elnök, Lindenfeld G. titkár, Hoffmann H. gondnok, Weisz S. pénztáros, Horovitz József ellenőr. — Az **újfehértói** T. B.: Gelbmann Béla elnök, Goldstein Jenő alelnök, Guttmann B., Grosz S. gondnokok, Fixler E. pénztáros, Zelmanovits S. ellenőr. Az egyesület 5 éves jubileumát szép melave malkóval ülte meg, melyen Berkovits Jenő, Kupferstein Mór és Gelbmann Béla mondtak Tóraigéket. — A **sátoraljaujhelyi** T. B. megható ünnepség keretében búcsúztatta az „Alijasz Tiferesz" certifikátjával a Szentföldre utazó Glück Emil tagját. Ugyancsak a T. B.-ben szép, nagy drósót mondott szombaton: Landau J. B., a legenyemihályi főrabbi fia. — A **váci** orth. hitközségi „T. B." új tisztikara: Hirschfeld Ottó elnök, Berger Károly alelnök, Schweitzer József titkár, Weinberger Ernő gondnok, Weinberger Henrik pénztáros, Blumenthal Samu ellenőr, Farkovits Dezső könyvtáros, Teltsch Benő jegyző. Választmány: Dach József, Hirschfeld Izidor és Lipót, Hermann Mayer, Herczfeld Jenő, Reichenberg Mayer, Pápa Rudolf, Ábelesz I. Winkler B. A közgyülés az elhunyt Silberstein Mór emlékére egy Széfer Tóra írását határozta el.

SCHÜCK INTERNÁTUS
Budapest, VII, Kertész-u. 32.
Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt dijak.

x **A Mult és Jövő** *nagy jubiláris kulturestje* a Zeneakadémia nagytermében január 20-án este ½9 órakor. *Az est bevezető száma dr. Balthazár Dezső püspök: Üdvözlés kivülről.* Beregi Oszkár az Ember tragédiájának Fáraó jelenetét fogja előadni, stb. stb. Jegyek kaphatók a Mult és Jövő kiadóhivatalában: Budapest, Vadász-utca 11. (Telefon: 19-955.)

HEIDEN JENŐ
LÁTSZERÉSZ
Budapest, VI., Teréz-körut 8.
(Szombaton zárva)

Legolcsóbb, legízletesebb orth. כשר házikoszt
Wesselényi-utca 18.
(Kazinczy-utca sarok)
Weisz Mendel
éttermében.
Telefon: 44—2—75
Négyfogásos menü:
Leves, hús, főzelék, tészta P 1.30
Halfélék minden időben, 50-60 fill.
VII. Wesselényi u. 18
(Kazinczy u. sarok)
Cimre ügyelni!

BECKERT HUGÓ
parókakészitő specialista
A legujabb modellek állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

T.
M.Kir.Nemzeti Muzeum
Budapest.

Pályázatok

A pestujhelyi aut. orth. hitközség bérbeadja a kóser liba és húselárusítási jogot, szakképzett mészárosnak. Érdeklődés telefonon is. (974—40.)

Héber tanfolyamunk vezetésére keresünk oly hagyományhű tanítónőt, aki a hébertárgyak összes ágazatainak oktatására képesítést nyert.

Pályázatok kizárólag írásban Dr. Ladányi Mór ügyvéd címére VI., Terézkörút 30. intézendők. **Orth. Izr. Nőegylet, Budapest.**

Szlovenszkói hírek

— **Bratislavából** jelentik nekünk: A most megválasztott képviselőtestület és elöljáróság szombat este tartotta alakuló gyülését.

A késmárki hitközségi választás eredménye azt mutatja, hogy a községben a pozsonyi Központi Iroda közbelépése folytán a vallásos irányzat győzedelmeskedett, amennyiben az elöljáróság az orthodox országos szervezet 13. §-a értelmében kizárólag hithűekből alakult meg. A nevezett paragrafus értelmében ugyanis mohallél sabosz nem lehet sem elnök, sem elöljárósági tag.

Hitélet Léván. Rosenfeld Izrael okleveles rabbi és hittanár Levicén egy érdekesen megírt füzetben beszámolt arról, miképen igyekszik ő a lévai elemi, polgári és egyéb iskolákban a zsidó növendékeket vallásosságra tanítani. A füzetet kiadta az agilitásáról ismert Schulz Ignác chevra-elnök, aki ügyvezető elnöke a Talmud-Tórának, amely intézmény anyagi támogatásában tevékenykednek többek között Fried Gyula, Klein Benő stb. stb.

Az árja nagyanyák körül. Németországban tudvalevőleg, mint lapunk más helyén hozzuk, most zsidónak számít az is, akinek nagyanyja nem volt kétségkívül árja. Mindenkinek bizonyítani kell tehát a nagyszülők hovátartozandóságát. A nagyanyák utáni német genealógiai razziázással szemben a csehszlovák kormány rendeletet küldött valamennyi csehszlovák anyakönyvi hivatalhoz, melyben megtiltotta információkat adni az anyakönyvekben szereplő személyek árja vagy nemárja származásáról. A körirat rámutat arra, hogy azért kellett kiadni ezt a rendeletet, mert az utóbbi időkben egyre szaporodnak az olyan esetek, amikor németországi személyek és hivatalok ilyen természetű információt kérnek. Miután az embereknek faji osztályozása ellenkezik a demokratikus egyenlőséggel, Csehszlovákia ehhez nem nyújthat segédkezet.

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állástkeresőknél 10. ill. 20 fillér. *Az összeg előre küldendő be;* lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jeligés levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

HUSZONÖT ESZTENDEJE közvetít házasságokat NAGY JENŐ Budapest, Rákóczi-út 61. Telefon. (Cégjelzéstelen levelezés.)

IDŐSEBB úrhoz orthodox házvezetőnő kerestetik. Bpest, Izabella-utca 85. I. 10

IRÓGÉP teljesen jó állapotban olcsón eladó. Érdeklődni a kiadóhivatalnál.

RŐFÖSÜZLETEMBE kisegítőnek 12—15 éves fiút keresek, teljes ellátással és némi fizetéssel. Brüll Mózes, Mezőkovácsháza.

SZOMBATTARTÓ, külföldön végzett *orvosnő*, fővárosban beteg mellé vagy társalkodónőnek délutánokra, szerény honoráriumért ajánlkozik. Cím: Winkler M. főrabbi, Győrszentmárton.

ÖNÁLLÓ magányos, ötvenes, özvegy kereskedő benősülne orth. kereskedő családba „Vallásos" jelige.

FAKERESKEDŐ, agilis, megbízható, segédként ajánlkozik, szerény igényekkel. Löwy Mihály, Balatonfüred.

PURIMI *színdarabjaimat* kölcsönzöm. Hat kitűnő színdarabot küldök (1—2—3 felv.) P 2— értékű postabélyeg beküldése ellenében. Schwarcz Izidor tanító, Kiskőrös.

ORTH. KÓSER füstölt libahús és frissen olvasztott libazsír legolcsóbb beszerzési forrása Magyarországon: Kornhauser Adolf, Debrecen, Simonffy u. 1.

BÓCHÚR, *talmidchóchom, jóré somájim, hatórasz hajroóval rendelkezik,* benősülne oly családba, mely hozományul megfelelő álláshoz juttatja. *„25 éves"* jeligére a kiadóba.

BÓCHER *jóré somájimot* keresünk gyermekek tanítására. Díjazás havi 20 P és teljes ellátás. Jó bizonyítvánnyal rendelkezők jelentkezzenek *Jungreisz rabbinál, Szeged, Marait-utca 28.*

ORTH. LIBAKERESKEDÉSHEZ, jól bevezetve, 500 P-vel közreműködő társat keresek. Budapest, VII., Garay-tér 191. fülke.

STRENG orthodoxes Mädchen aus gutem Hause zu Kindern und Küche, bei guter Bezahlung per sofort gesucht. Offerte werden unter Chiffre „Verlässlich" von: Müller, Bratislava, Edlov-dvor, weitergeleitet.

KOMPLETT SASZ jutányosan eladó. Bpest, Nefelejts-utca 27. II. 5.

LEÁNYOM részére férjnek 25—30 éves orth. szabót keresek, kinek jó megélhetést nyújthatnék. „Jó jövő" jelige (20 filléres bélyeggel.)

„MIRA" *angol-francia női divatterme Bratislava, Edlov-dvor.* Elsőrangu szalónmunka. Rendkívül mérsékelt árak. Fazonsnitteket mérték után készít!

BONYHÁDON orth. kóser bodega nyílt meg az orth. templom közelében. Friss felvágottak és csemegeárúk állandóan kaphatók. Szíves pártfogást kér: Márkus Lajos, Budai-u. 172.

KERESEK január 15.-ére egy vallásos mindenes leányt, ki főzni is tud. Ajánlatokat „Megbízható" jelige alatt: Müller, Bratislava, Edlov-dvor, továbbít.

KÉTEZER KÖTETES magyar és 550 kötetes német kölcsönkönyvtár jó állapotban, jutányos áron eladó. Cím: Müllernél, Bratislava, Edlov-dvor. (Válaszbélyeg.)

CSALÁDI HÍREK

(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)

Schönfeld Illyke Pápa, *Reisz Lipót* Budapest, jegyesek.

Klein Margit Sátoraljaújhely, *Friedmann Gyula* Kisvárda jegyesek. (A kisvárdai „Chevro Bachurim" gratulál.)

Hecht Margitkát Sopronból eljegyezte *Stern Bernát,* Büdszentmihály. (A soproni jesiva gratulál.)

Lefkovits Irénke Kisvárda, *Rosenberg Miklós* Miskolc, jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

Grünbaum Margit Pápa és *Kohn Dezső* Budapest, jegyesek.

Schlesinger Sulamit, az aranyosmaróti főrabbi leánya és *Klein Mór* Berettyóújfalu, jegyesek.

Rosenfeld Sárikát, a soltvadkerti kántor leányát eljegyezte *Moskovits Ignácz* Mezőkovácsházáról. (A mezőkovácsházi jesiva szivélyesen gratulál.)

Ruder Annuskát Kiskőrös, eljegyezte *Weisz Dávid* Balassagyarmat.

Raab Manci Halas és *Beck Gyula* Szeghes jegyesek.

Steiner Édlt Gyömöre, eljegyezte *Streicher Joszef* Mattersburg.

Baum Hildát Pápa, eljegyezte *Friebert Jenő* Beled. (Minden külön értesítés helyett.)

Weisz Rózsikát Győrből eljegyezte *Glatter Farkas* Győr—Ráró. (A győri T. B. szivélyesen gatulál.)

Vogel Jenő előlj. tagunknak Singer Lenke úrleánnyal Piestany való eljegyzéséhez legszívélyesebben gratulál: *Chevra Ateresz Bachurim, Tornala.*

***Gesztetner Imre* (Amrom) Ujpest, Király-u. 47. Telefon: 94-5-60. Budapesti ékszertőzsdetag. *Mindenféle órák, arany-, ezüst-, brilliáns áruk alkalmi áron való megbízható beszerzési forrása.* Kivánatra választékot küld.**

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

Budapest, 1935. január 18. 5695. S'vat 14. **40 fillér** **XI. évfolyam, 3. sz.**

אללגעמיינע יידישע צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította: **Groszberg Lipót** ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48 Telefon: 42—5—90. Csekkszámla: 50.701 **Egész évre: 20 pengő.** Külföldre P 25.

Szerkeszti: **Groszberg Jenő**

Hatezer zsidó tragédiája

Világpolitikai szempontból rendkívül fontos, sőt sorsdöntő mozzanat a *saarvidéki* népszavazás, amelynek eredményekép Németország visszakapja ezt a területet. Ez az európai békének, állítólag, egyik előmozdítója lesz, amennyiben a Németország és Franciaország közötti viszony megjavult, s így békésebb légkör létesítése lehetővé válik. Az európai közvélemény föllélekzik a hetekig tartó lidércnyomástól és van rá remény, hogy a két nagyhatalom megegyezése következtében viharmentes idők következnek Európára. De milyen szomorú, hogy az általános örömben a zsidóság nem tud résztvenni, sőt fájdalommal, megdöbbenéssel kell megállapítani, hogy *évtizedek óta még ilyen csapás nem érte a zsidóság egy részét.* Valóban: „sorsdöntő" volt e szavazás, mert hatezer zsidó lélek számára balsorsot jelent, mert mindezek oda vannak dobva az üldözésnek és a jogfosztásnak. Mert amilyen örvendetes volt, hogy Németország visszakapja azt a területet, amelyet tőle a fegyver és az erőszak jogán vettek el, épp olyan végzetes zsidó szempontból, hogy az ott uralkodó rendszer az eddigi félmillió zsidóhoz még kap újabb hatezret, akin kitombolhatja magát. Vértanusors az, amikor az általános örömben nem lehet résztvenni, hasonló: *Jirmijóhú* próféta mártíriumságához, amely oly megrendítően talált kifejezésre e szavakban: *„Nem tudok ülni az ujjongók társaságában, hogy örvendezzem; a Te sujtó kezed miatt egyedül kell lakoznom, mert búskomorsággal telítettél engem".* A saar-vidéki zsidók helyzete még rémületesebb, mint a németországiaké, mert ezekre hirtelen rászakadt a baj, de nem tudtak magukon segíteni; de amazok már hónapok óta rettegnek és a szavazás utáni reggel érezhették a levegőben, részben már saját bőrükön, a diadalittas tömegeknek lenéző, kárörvendő, haragban és indulatokban forgó, a bekövetkezendő szomorú napok bosszúállásában előre kéjelgő pillantásából, hogy amitől féltek bekövetkezett és *„jogajrti jóvaj li",* — amitől rettegtek, ime eljött.

Hogy milyen volt a lelkiállapota a mostani szavazási terület zsidóságának, erről hűséges képet nyujt az a cikk, amelyet *Saarbrücken* város hitközségének rabbija: *dr. Ruelf* közölt közvetlenül a szavazás előtt. Ebben többek között azt mondja:

— Az egész Saar-területnek visszaadása Hitler-Németország részére rettenetes szerencsétlensége volna a Saarbeli zsidóknak, sőt azt lehet mondani, az egyetemes zsidóságnak. A harmadik birodalom diadalittassága nem ismerne határt. Az antiszemita-propaganda új lendületet vesz az összes országokban. A Saar-beli zsidók sorsa pedig rémületes. A legtöbbje nem tud kivándorolni, mert a jómóduak nem tudják ingatlanaikat eladni, hiszen most sem akad már vevő, aki zsidótól bármilyen olcsó áron venne ingatlant, hisz azt gondolja, hogy később ugyis megjogja kapni ingyen. A vagyontalanok pedig nem rendelkeznek kivándorláshoz szükséges eszközök felett. És ha kivándorolnak, akkor az emigránsokkal telt nyugati országokban nem adnak nekik tartózkodási engedélyt, és természetesen munkaengedélyt sem. Az ott maradottaknak sorsát toll le nem írhatja. A gyújtóanyagnak, amelyet a szavazási háború felhalmozott, ki kell robbannia. És ha elmentek a megszálló csapatok, kin fogják a bosszújukat tölteni? Legelőször a zsidókon! Németország ugyan megígérte, hogy „egy évre" garantálja a fajés a vallás tiszteletbentartását. Tizenkét hónapra! És azután mi lesz?

— Mit lehet itt csinálni. Fel kell rázni a világ lelkiismeretét. A világ civilizált nemzeteinek be kell látniok, hogy nem szabad a kisebbségeket egy oly rendszernek kiszolgáltatni, amely nem ismer sem igazságot, sem emberiességet, sem irgalmat. Az egész világnak vétót kellene kiáltani a Népszövetség felé, ha az volna a szándéka, hogy egy népréteget, amelyért tizenöt éven keresztül a felelősséget vállalta, most a jogtalanság és az elnyomás rendszerének dobja oda. Mert nemcsak hatezer zsidóról van szó. Legalább kétszázezer ember van veszélyben. Hát a világ védtelenül hagyja ezeket az embereket? És a Népszövetség az ő ünnepélyesen megerősített elveit cserbenhagyja? Ennek nem szabad előfordulni. A zsidó Palesztinának is a tiltakozás szavát kell hangsúlyozni. Meg kell érteni a Tóra ama szavát: „Laj szaamajd al dam réacho — ne álljon veszteg felebarátod életvesztélyénél".

Hogy a népszavazás után mi vár dr. Ruelfre, erre a bátor, igazságszerető rabbira, azt könnyen elképzelhetjük. És hogy mi vár a többi zsidókra, akik Németországhoz visszacsatolt területen élnek most, afelől sem szabad illuziókat táplálni. A helyzet megoldhatatlan. Meg kellene változniok az államférfiaknak, a Népszövetségnek, a német rendszernek, hogy ne kelljen félnünk a legrosszabbtól. Nincs is más reménykünk, mint a régi zsidó hit: *„Nem alszik és nem szunnyadozik Izráel őre."* Egy héber krónika szerint II. Frigyes német császár egy éjjel nem tudott aludni és kinézve az ablakon látta, hogy két ember egy zsákban valami gyanusat cipel. Másnap vérvádat koholtak a zsidók ellen és egy gyermeknek holttestét mutogatták, mint a zsidók áldozatát. Az uralkodó rögtön kivizsgáltatta a dolgot, nyomra vezette a hatóságot és akkor a fent idézett zsoltárverset úgy variálta: „Nem alszik maga és nem szunnyadoztat másokat sem, Izráel őre". Csak imádkozhatunk: vajha Izráel őre felébresztené a népeknek lelkiismeretét, hogy belássák, hogy nem lehet embereknek ezreit a megsemmisülésbe odadobni, mert akkor felfordul az egész erkölcsi világ.